

Hlavní vývojové tendence českých televizních seriálů po roce 1989

Petr BEDNÁŘÍK

Televizní seriál patří k základním žánrům programové nabídky českých televizních stanic. Je zde návaznost na období před rokem 1989, kdy české a slovenské televizní seriály patřily k nejsledovanějším pořadům Československé televize již od roku 1959, kdy měl premiéru první díl seriálu *Rodina Bláhova*, který zahájil v Československu seriálovou historii.¹ Po roce 1989 prošel český televizní seriál výraznými proměnami. Domácí seriál si však udržel velkou popularitu u televizních diváků. Veřejnoprávní Česká televize i komerční televizní stanice nasazují své seriálové novinky do hlavního vysílacího času. Malá sledovanost premiérového seriálu je vedením televizních stanic i odbornou veřejností vnímána jako výrazný neúspěch. Svou roli pochopitelně hraje, že televizní žánr patří v rámci televizní produkce k finančně nejnáročnějším žánrům. Nemá-li seriál patřičnou pozornost publika u komerčních stanic, pak jsou menší příjmy z reklam, která je před seriálem, po něm a v reklamních pauzách. Sledovanost je však podstatná i pro Českou televizi, ačkoli ta již dnes na 1. programu, kde uvádí premiéry prakticky všech nových seriálů z vlastní produkce, nemá možnost prodávat reklamní čas. Ovšem finanční přínos je od firm, které si zaplatí, že před úvodními titulky bude uvedeno jejich sponzorství pořadu. U českého seriálu s dobrou sledovaností je tak místo hned pro několik sponzorů. Při uvedení nového seriálu se většinou již po několika prvních dílech objeví v tisku i na internetu recenze. Důkazem pozornosti věnované seriálu může být i fakt, že seriál má samostatnou kategorii v cenách televizní popularity Týtý. V tomto textu budeme sledovat hlavní vývojové tendence českého televizního seriálu po roce 1989.

NÁSTUP SOUKROMÝCH PRODUCENTŮ DO SERIÁLOVÉ TVORBY ČESKÉ TELEVIZE

Filmový producent Jaroslav Bouček nabídl České televizi námět seriálu *Život na zámku* o osudech rodiny zubaře Přemysla Krále, který zřetluje zámek. Česká televize projevila zájem a Boučkova firma Buc-Film natočila pro Českou televizi 26 dílů, které měly premi-

éru v letech 1995 a 1996. Seriál dosáhl vysoké sledovanosti i spokojenosti diváků, takže vznikly ještě dvě řady po 13 dílech (1997 a 1999), a seriál měl tedy 52 dílů. Scenárista Jan Míka se hlásil k tradici seriálové tvorby Jaroslava Dietla, o němž také při studiu na FAMU napsal diplomovou práci. Po úspěchu *Života na zámku* pokračovala spolupracou producenta Boučka s Českou televizí i v následujících letech, přičemž základní autorskou dvojici byli scenárista Jan Míka a režisér Jaroslav Hanuš. Vedle *Života na zámku* připravili seriály ze současnosti *Šípková Růženka* (2001), *Náměstíčko* (2004), *Náves* (2006) a *Příkopy* (2007). Tyto seriály dosáhly vysoké sledovanosti. Například *Šípková Růženka* měla v roce 2001 průměrný rating 32,1 %.² *Náměstíčko* bylo v České televizi uvedeno na podzim roku 2004. Všechny díly obsadily první místo v týdenních přehledech nejsledovanějších pořadů ČT. Nejvyšší rating (28,6 %) mělo *Náměstíčko* při vysílání 4. října. Působení Jaroslava Boučka ukázalo, že v tomto žánru může soukromý producent připravit seriál pro veřejnoprávní televizi. Tento princip produkce je u části seriálů České televize uplatňován i v současnosti.

POKLES KVALITY DĚTSKÝCH SERIÁLŮ

Dětské seriály z produkce Československé televize byly v sedmdesátých a osmdesátých letech velmi populární u domácích i zahraničních diváků. Televize natočila řadu koprodukcí seriálů se západoněmeckou televizí Westdeutscher Rundfunk (*Pan Tau*, *Arabela*, *Návštěvníci*, *Létající Čestmír*, *Křezek v noční košili*).³ Tyto seriály byly úspěšně exportovány do řady zemí. Pro Československou televizi tak dětské seriály představovaly velmi dobrý vývozní artikl a zároveň dobrou prezentaci instituce v zahraničí. Po roce 1989 se však již nepodařilo na tyto úspěchy navázat. V oblasti televizní tvorby nevznikl žádný seriál pro děti, který by Česká televize mohla úspěšně distribuovat do světa jako výše uvedené tituly v době normalizace Československa. Televize. V oblasti televizní tvorby pro děti se však problém netýká jen seriálů. Stejný proces proběhl i u televizních inscenací pro děti. Hraná tvorba České televize se zaměřuje hlavně na pohádky a každoročně jich několik připraví pro vánoční období. Ovšem televizní tvorba pro děti, která by ukazovala současně problémy dětí, výrazně absentuje, což platí pro celou českou kinematografii.

Po roce 1989 se objevila snaha pokračovat ve spolupráci se západoněmeckými televizními produkcemi, ale nepodařilo se zopakovat úspěchy ze sedmdesátých a osmdesátých let. Je přitom paradoxní, že se tak stalo v době, kdy vzájemné kontakty přestaly být jakkoli politicky ovlivňovány. Ve chvíli, kdy spolupráce mohla být zcela svobodná, ztratila se předchozí kvalita. Ukázkou může být například zdařilé pokračování seriálu *Arabela* s názvem *Arabela se vrací* (1993–1994, režie Václav Vorlíček). I když pokračování připravovali stejní tvůrci a zůstala i část hereckého obsazení, nepodařilo se zopakovat předchozí úspěch. Diváci tak i při reprízách mají stále větší zájem o první *Arabelu*, natočenou v roce 1980. Důkazem může být i fakt, že na DVD vyšla jen tato *Arabela*, a pokračování nikoli.

2 Údaje o sledovanosti seriálů České televize v letech 1992–2001 viz PITTERMANN, Jiří, ed. (Převládá) 10 let České televize. Praha: Česká televize, 2002. U seriálů jsou zde uvedeny průměrné hodnoty ratingu, tedy výsledný průměr vypočtený z ratingu všech odvysílanců dílů (u premiér z vysílání v hlavním vysílacím čase). Čísla sledovanosti komerčních televizí a České televize od roku 2002 do současnosti lze též najít z webových stránek televizních stanic, z odborných periodik *Strategie a Marketing & Media* z webu Asociace televizních organizací (www.ato.cz) a odborného webu o médiích (www.mediaguru.cz).

3 Ke spolupráci Československé televize a stanice WDR v době normalizace viz SRUBAR, Helena. *Ambivalenzen des Populären. Pan Tau und Co. zwischen Ost und West*. 1. vyd. Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, 2008.

1 Miloš Smetana, bývalý dramaturg Československé televize, předložil svůj pohled na vývoj žánru v knize *Televizní seriál a jeho paradoxy*. 1. vyd. Praha: ISV, 2000. Irena Reifová z Fakulty sociálních věd UK obsahově srovnala normalizační a postkomunistické seriály v příspěvku: *Kritiky moci a ukrytý před moci – normalizační a postkomunistický televizní seriál. In: Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a v Evropské unii. II. Sociologie, prognostika a správa, média*. In: KONČELÍK, Jakub, KÖPPLOVÁ, Barbara, PRAŽOVÁ, Irena, ed. *Konsolidace*. 1. vyd. Praha: Fakulta sociálních věd UK – Matfyzpress, 2002, s. 345–353; a *Obrazy práce a bohatství v původních televizních seriálech pozdí normalizace a raného postkomunismu*. In: KÖPPLOVÁ, Barbara, CEBE, Jan, ed. *Postavení médií v české společnosti a v Evropské unii*. 1. vyd. Praha: Fakulta sociálních věd UK a Matfyzpress, 2006, s. 15–23. Encyklopedický charakter má publikace Iřibho Moce (*Seriály od A do Z. Lexikon českých seriálů*). 1. vyd. Praha: Česká televize, 2009, která u každého seriálu vždy uvádí přehled tvůrců, herecké obsazení a základní charakteristiku seriálu. Přehled vývoje tohoto žánru v historii Československé/České televize viz též KRUML, Milan. *Televize? Televize! Průběh prvního šestá děkadamí televizního vysílání u nás pro začátečníky i pokročilé*. 1. vyd. Praha: Česká televize, 2013.

Ve spolupráci se západoněmeckými producenty vznikly i dva seriály ze současnosti. Ještě Československá televize natočila společně s Ravensburger Film seriál *Území bílých králů* (1991, režie Ludvík Ráža), jehož atraktivitu mělo zvýšit prostředí obory ze stádem unikátních bílých jelenů. Druhý seriál s názvem *Bubu a Filip* (1995, režie Milan Šteindler) byl o dvou bratřích, kteří se svým příbuzenstvem zažívají strasti podnikání. Oba seriály byly uvedeny v České republice i v Německu, ale jejich ohlas nenavázal na produkci ze sedmdesátých a osmdesátých let.

Česká televize průběžně přichází s dalšími pokusy o seriálovou tvorbu pro děti, ale výsledkem jsou spíše negativní recenze v tisku a menší ohlas u dětských diváků i jejich rodičů. Příkladem může být seriál o životě nactiletých *4tiens* (režie Pavel Jandourek) z roku 2011. Tvůrci zakomponovali do seriálu i komiksové prvky a písně populární skupiny Charlie Straight a ČT nasadila seriál v hlavním čase od 20 hodin, ale sledovanost postupně klesala, takže se začal měnit i vysílací čas. V roce 2013 Česká televize mezi hlavními lákadly nového dětského kanálu Děčko prezentovala seriál *Spačkoví v síti času* (režie Karel Smyczek, Martin Dolenský), který měl diváky zaujmout fantaskním příběhem s kombinací herců a složitých počítačových triků. Již recenze prvních dílů v médiích však zdůrazňovaly, že navzdory snaze navázat na seriály Václava Vorlíčka a Jindřicha Poláka, nezachránili velká investice do triků situaci, kdy ve scénáři chybí humor. Ani sitcom pro děti *Mazálové* (režie Bořivoj Hořínek), který televize uvedla v roce 2014, neukazuje, že by v seriálové tvorbě pro děti nastal výrazný kvalitativní obrat. Také u něj jsou recenze již od začátku vysílání značně negativní.

POKRAČOVÁNÍ SERIÁLŮ Z DOBY NORMALIZACE

Vzhledem k velké sledovanosti televizních seriálů v sedmdesátých a osmdesátých letech se dalo očekávat, že bude po roce 1989 tendence natočit pokračování některých seriálů. V tvorbě pro děti to byla již zmíněná *Arabela se vrací*. Na první řadu seriálu *Dobrodružství kriminalistiky* z roku 1989 navázaly dvě další řady z let 1992 a 1994, všech 26 dílů režíroval Antonín Moskalík. Vzhledem k charakteru seriálu, jednalo se spíše o cyklus kriminálních příběhů, nebyl problém natočit další řady. Obtížnější ovšem bylo přenést postavy některého normalizačního seriálu, který se odehrával v době komunistického režimu, do polistopadové doby. Na začátku nového tisíciletí se Česká televize rozhodla natočit pokračování *Nemocnice na kraji města*.⁴ Jaroslav Dietl zemřel v roce 1985, takže nového scénáře se musel ujmout Petr Zikmund (umělecké jméno Jana Otčenáška). Úmrtí Jaroslava Dudka si vynutilo i změnu na režisérském postu a Dudkovým nástupcem se stal zkušený Hýnek Bočan.

Tvůrci zkombinovali postavy z Dietlovy *Nemocnice na kraji města* s novými postavami. Premiéra prvního dílu *Nemocnice na kraji města po 20 letech* se uskutečnila 20. října 2003 a dosáhla rekordního výsledku (sledovanost v kategorii 15+ byla 46,8 %). Pak již poněkud klesala, ale stále se pohybovala v ratingu 36 %, což byl výborný výsledek. Z diváckých ohlasů bylo ovšem zřejmé, že nejsou se seriálem příliš spokojeni. To se projevilo již při repríze o dva roky později, kdy sledovanost byla méně než poloviční. Další pokračování pod názvem *Nemocnice na kraji města – nové osudy* (scénář Lucie Konášová, režie Viktor

4 BEDNÁŘIK, Petr; DOMINIK, Šimon. „Nemocnice na kraji města“ na začátku 21. století – dva pokusy o pokračování úspěšného televizního seriálu. In: JIRÁK, Jan; KÖPPELOVÁ, Barbara; KASL, KOLLMANNOVÁ, Denisa (eds.) *Média dvacet let poté*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 111–121.

Polesný) mohli diváci zhlédnout na podzim roku 2008. Navzdory velké propagaci ze strany České televize se ukázalo, že *Nemocnice na kraji města* již není fenoménem, který by stoprocentně přitáhl diváky k obrazovce. Nové díly *Nemocnice* v pátečním čase nesledovalo ani 1,5 milionu diváků.

Ačkoli výsledek pokračování *Nemocnice na kraji města* nepodněcoval k natáčení nových řad jiného normalizačního seriálu, Česká televize se i přesto pustila do seriálu *Sanitka 2*. Původní scenárista Jiří Hubač přenechal přípravu svému synovi Ivanovi. Místo režiséra Jiřího Adamece byl angažován Filip Renč, který měl dle představ ČT natočit seriál s řadou akčních scén, aby *Sanitka 2* byla atraktivní i pro mladého diváka. Seriál měl premiéru na podzim 2013. Opakovala se situace s *Nemocnicí na kraji města*. *Sanitka 2* si udržovala velmi slušnou sledovanost 1,2–1,5 milionu diváků, ale zároveň měla velmi negativní recenze v médiích. Velké zklamání projevovali i diváci na webu ČT, hodné jim přitom vadilo, že seriálové postavy z původní *Sanitky*, jejíž děj končí v sedmdesátých letech, jsou přeneseny do roku 2013, ačkoli seriálový věk neodpovídá. Další výhrady měli diváci i recenzenti k nelogičnostíem v ději, k psychologii postav i celkové dramaturgii seriálu. Velmi negativní postoj k seriálu zaujal Filmový a televizní svaz (FITES), který při svém udělování cen Trilobit mimořádně udělil i cenu Zlatý citrón Ivanu Hubačovi, Filipu Renčovi a ostatním tvůrcům seriálu *Sanitka 2* jako symbolu profesního úpadku nezanedbatelné části původní dramatické produkce televize veřejné služby.⁵ Zdá se, že *Sanitka 2* ukončila snahy o natáčení dalších pokračování seriálů z doby normalizace.

SITCOM

Za první český sitcom lze označit *Takovou normální rodinku* z roku 1971, natočenou podle scénáře Fan Vavřincové (režie Jaroslav Dudek). Další se pak objevuje až v devadesátých letech, kdy sitcom vlastní produkce zařadila do svého vysílání televize Nova, která se v roce 1995 pustila do natáčení *Nováků*, příběhů manželů Novákových a jejich dvou dospívajících dětí. Nova natočila nejprve 72 dílů, které vysílala dvakrát v týdnu před hlavní zpravodajskou relací *Televizní noviny* (od dubna do prosince 1995), a v následujícím roce připravila dalších 50 dílů. Novým režisérem se stal Jiří Adamec a televize zcela vyměnila herecké obsazení. Nova ovšem přiznávala, že s výsledkem není úplně spokojena, protože chybí scenáristé, kteří by dokázali pro tento žánr napsat dobré scénáře. Ukázalo se, jak složitá je v tomto případě scenaristická příprava, i když se televize Nova snažila vycházet z amerických seriálů a z oblíbené východní situace, kdy v centru dění stojí manželé s dospívajícími dětmi.

Později se Nova pokusila upravit sitcom s větším ohledem na vkus českého diváka a natočila *Hospodu* podle scénáře Jiřího Drejnara. Jediným prostředím byla klasická hospoda, kterou hospodský získal jako dědictví. Režie se ujal zkušený seriálový specialista Jaroslav Dudek. První řada *Hospody* z roku 1996 zahrnovala 26 dílů, stejně jako druhá řada z roku 1997. Ohlas u diváků byl velmi příznivý a Nova *Hospodu* velmi často reprizuje (zvláště v letním prázdninovém období).

Dalším úspěchem Novy byl v letech 2008–2011 sitcom *Comeback*, který připravoval mladý scenaristický tým v čele s Tomášem Baldýnským. Sitcom měl 51 dílů a 12 speciálů (režie Petr Fišer, Zdeněk Dušek, Jiří Diarmaid Novák). *Comeback* získal řadu příznivců mezi mladými diváky a je často reprizován. Zároveň se však ukázalo, že řada mladých

5 Dostupné z: <http://fites.cz/trilobyty-za-rok-2013-jsou-rozdány/> [cit. 9.2.2015].

diváků dává přednost sledování oblíbeného seriálu na internetu. Jednotlivé díly *Comebacku* totiž webu Novy patřily k nejsledovanějším videím. Obecně je třeba říci, že televize se v posledních letech musí vyrovnávat s faktem, že diváci si díky technice čím dál častěji sami určují čas, kdy se budou na vybraný televizní pořad dívat. Komerční televize změnil obchodní taktiku. Televize Nova umožňuje nedočkavým divákům, aby si zaplatili možnost sledovat na internetu nový díl seriálu dříve, než bude uveden v televizním vysílání. Diváci Novy a Primy mohou odvysílané české seriály zhlédnout na internetu, ale nevyhnou se reklamě, vkládané před náhravku i do ní.

Od srpna do prosince 2013 se Nova snažila uspět sitcomem *PanMáma*, ale tentokrát koupila licenci na sitcom *Mrs. Brown's Boys* od britské televizní stanice BBC. Sledovanost se pohybovala okolo 750 tisíc diváků, což bylo výrazně méně než u *Comebacku*, jehož sledovanost i při reprízách přesáhla 1 milion diváků.

Natáčení sitcomů se nyní věnuje i Česká televize. V roce 2014 ČT uvedla sitcom z hotelového prostředí s názvem *Čtvrtá hvězda* (scénář Petr Kolečko, režie Jan Prušinovský, Miroslav Krbof), natočený s herci Dejvického divadla. Petr Kolečko a Tomáš Holeček pak napsali scénář k sitcomu *Marta a Věra*, který pojednává o zaměstnancích internetového obchodu (režie Jaroslav Fuit, Zdeněk Dušek). Brněnské studio České televize natočilo českou verzi britského sitcomu *Kancel* (režie Milan Šteindler).

NÁSTUP NEKONEČNÝCH SERIÁLŮ

Do roku 1989 měl seriál obvykle 11 až 13 dílů. Jistou výjimku představovalo *Tricet případů majora Zemana* a další byly i *Nemocnice na kraji města* a *Malý pitaval z velkého města* (u obou posledních seriálů byly natočeny dvě řady). Již zmiňovaný *Život na zámku* v devadesátých letech ukázal, že vztahový seriál může mít i 52 dílů. Když ale televize Prima v březnu 2004 oznámila, že nový seriál *Rodinná pouta* bude mít 104 dílů, bylo to číslo, které si zatím divák u českého seriálu nedovedl představit a spojoval si je spíše s americkými seriály typu *Dallas* či *Dynastie* nebo s jihoaamerickými telenovelami. Sledovanost *Rodinných pout* nebyla zpočátku nijak zvlášť vysoká, a na Primě byla dokonce nižší než reprizovaných *Tricet případů majora Zemana*. Postupně však jejich sledovanost stoupala, až při závěrečných dílech první řady přesáhla dva miliony diváků. *Rodinná pouta* také zrušila pravidlo, že v červenci a srpnu televize nevysílají premiérové díly domácích seriálů. Po úspěchu první řady následovaly další dvě řady, i když tentokrát už s nižší sledovaností. *Rodinná pouta* také připravila divákovi zcela novou situaci – musel si zvyknout, že jeho oblíbený seriál změnil název. Kvůli sporům mezi televizí Prima a producenty *Rodinných pout* nastala situace, kdy na konci roku 2007 diváci sledovali seriál s názvem *Rodinná pouta*, aby jej hned v lednu 2008 našli v programu jako *Velmi krátké vztahy*, přičemž všechny postavy zůstaly. Seriál byl vysílán až do konce roku 2009. Prima na něj navázala seriálem *Cesty domů*, opět vztahovým seriálem, u jehož vzniku stal zkušební seriálový tvůrce Jiří Adamec. Na podzim 2005 uvedla televize Nova seriál *Ordinace v růžové zahradě*, který potvrdil dlouhodobou oblibu seriálů z lékařského prostředí a velmi rychle dosáhl vysoké sledovanosti, kterou si udržuje až dosud. I nyní sleduje každý díl 1,5 až 1,6 milionu diváků. Hned po *Televizních novinách* je tak *Ordinace* stabilně druhým nejsledovanějším pořadem televize Nova. Oba pořady jsou nyní dokonce propojené. Ve dnech, kdy se seriál vysílá (úterý a čtvrtek), se v *Televizních novinách* objeví příspěvek, který divákovi upozorní, co uvidí v dnešním díle *Ordinace*.

Nový prvek vnesla do české seriálové tvorby *Ulice*, kterou Nova začala vysílat v září 2005, přičemž i zde rovnou sebevědomě deklarovala, že půjde o nekonečný seriál. Nová

byla i forma přípravy seriálu. Scénáře připravuje početný tým scenáristů s rozdělenými úlohami – část rozvíjí dějové linie, část připravuje rozdělení scén pro jednotlivé díly, část se věnuje dialogům. Při natáčení se střídá několik režisérů a štábů. V hostivářských ateliérech byla pro tento seriál vybudována velká dekorace představující ulici, v níž žijí lidé různých generací i profese. Sledovanost seriálu, který je vysílán každý všední den od 18:30 do 19:30 hod., se stabilně pohybuje kolem 1,3 milionu diváků.

NÁVRAT DO HISTORIE

Česká televize natáčí seriály, v nichž se vrací do historie. Pro komerční televize jsou finančně výhodnější seriály ze současnosti, točené v jednoduchých ateliérových dekoracích. Pro nedávce České televize se pohybuje v různých historických obdobích. Již na začátku devadesátých let vznikl v koprodukcii s německými SWR Baden Baden a WWF Köln historický seriál *Náhledník* (1993, režie František Filip), který prostřednictvím životních osudů zpěvačky Josefyny Konrádové zachycoval období od počátku 20. století do roku 1939. Velkou historickou plochu, od konce 20. let do roku 1968, pokrýval seriál *Nanebevstoupení Lojzka Lapáčka*, který podle románu Oty Filipa natočil režisér Otakar Kosek v ostravském televizním studiu. Pozitivní recenze i dobrou sledovanost měl i seriál *Bylo nás pět* (1993) podle knihy Karla Poláčka (režie Karel Smýczek). Český televizní divák dlouhodobě projevuje sympatie ke kriminálním seriálům, což je zřejmé i z vysoké sledovanosti a spokojenosti diváků při uvádění tří řad seriálu *Četnické humoresky* (2000, 2003, 2007), které natočil režisér Antonín Moskalýk v brněnském televizním studiu.

Pohled na období mezi lety 1945–1978 prostřednictvím vzpomínek politického vězně nabídl seriál *Zdivočelá země*, jehož předlohou byly romány *Zdivočelá země* a *Aukce* od Jiřího Stránského.⁶ Děj i postavy seriálu se však od knižní předlohy v řadě případů liší. Stránský psal scénáře s režisérem seriálu Hynkem Bočanem. Natáčení první řady probíhalo v letech 1995–1996 a tehdejší ředitel ČT Ivo Mathe poslal tvůrcům vynikající finanční zájem, takže se nemuseli omezovat při výběru exteriérů, příprave dekorací, kostýmů či rekvizit. Současně byl natočen i film *Bumerang*.⁷ Seriál měl premiéru na jaře roku 1997. V roce 2002 Česká televize přistoupila k natáčení 2. řady tohoto seriálu. Nových 8 dílů mělo premiéru v dubnu a květnu 2001, přičemž tentokrát se děj odehrával v letech 1953–1960. Největší pozornost byla věnována životu Antonína Maděry, vězněného v uranovém lágru. Z hlediska sledovanosti zaznamenala 2. řada *Zdivočelá země* výrazný pokles diváckého zájmu. Zatímco průměrná sledovanost u 1. řady se pohybovala nad číslem 2,5 milionu diváků, tak u 2. řady byla už jen 1,35 milionu diváků. Ze srovnání je tedy zřejmé, že více než milion diváků 1. řady dalo již v roce 2001 přednost programové nabídce jiných televizí. Třetí řada *Zdivočelá země*, vysílána od listopadu 2008 do ledna 2009, přibližovala období od 21. srpna 1968 do roku 1970 a také začátek normalizace. Průměrná sledovanost 12 dílů tohoto seriálu, odvysílaných od listopadu 2008 do ledna 2009, činila 840 tisíc diváků v kategorii od 15 let výše. Česká televize vyhlásila rok 2012 jako rok *Zdivočelá země* v ČT. Nejprve odvysílala reprízy 1.–3. řady a od září zařadila premiéru 4. řady, jejíž děj se odehrává v letech 1976–1978 a epilog v roce 1990. Sledovanost seriálu ve srovnání

6 BEDNÁŘIK, Petr. Přítelkyně z domu smutku. *Zdivočelá země*. Vypávek – obraz normalizace v českých politopadových televizních seriálech. In: KOPAL, Petr, ed. *Film a dějiny 4. Normalizace*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů a Casablanca, 2014, s. 510–537.

7 PILÁT, Tomáš. *Zdivočelá země – pravda často bolí*. Praha: Česká televize, 2012, s. 28–34.

s předchozí řadou opět výrazné poklesla (průměrná sledovanost 13 dílů 4. řady byla 585 tisíc diváků), ale na druhou stranu dosáhla tato 4. řada u diváků nejvyšší spokojenosti 8,3 (10 bodů = maximum).⁸

Velký úspěch u diváků České televize zaznamenal mezi lety 2009 až 2013 seriál *Vyprávěj*, který zachycoval osudy rodiny Dvořákových v období 1964–2005. Seriál *Vyprávěj* připravovala pro ČT společnost Dramedy Productions. Po celou dobu vysílání seriálu bylo možné pozorovat zajímavý fenomén, kdy se na jedné straně objevovaly dost velké výhrady od recenzentů v médiích a od historiků, ale na druhé straně se Česká televize neustále snažila zdůrazňovat úspěch seriálu u diváků. Výhrady k zachycení historických skutečností přecházela argumentací, že jde o vzpomínky hlavního hrdiny Honzy Dvořáka na minulost jeho rodiny, a je tedy třeba brát v úvahu uměleckou licenci. Česká televize upozorňovala na výsledky sledovanosti (od 1 milionu do 1,3 milionu diváků) a rostoucí spokojenost diváků (od 7,8 bodů u 1. řady až po 8,8 bodů u 5. řady, na škále 1–10), což je skutečně výrazně nadprůměrná spokojenost.⁹ Seriál *Vyprávěj* vyhrál v diváckém hlasování v letech 2009–2013 cenu Týt v kategorii seriál a Česká televize hodně vyzdvihovala, že v této anketě porazil seriály komerčních televizí. V červnu 2011 získal na Mezinárodním televizním festivalu v Montre Carlu cenu Zlatá nymfa a Česká televize hodně vyzdvihovala, že v této anketě porazil seriály komerčních televizí. V červnu 2011 získal na Mezinárodním televizním festivalu v Montre skupinu tvůrců pro Českou televizi seriál *První republika*, vysílaný od ledna do června 2014. Sledovanost se pohybovala kolem 1,2–1,3 milionu diváků. Zájem byl tedy velmi dobrý, ale zároveň platí, že historici opět měli značné výhrady k zachycení doby a upozorňovali na nepřesnosti v dobových realitách (např. uniformy vojáků a policistů, typy aut na ulicích).

ZMĚNY U SCENÁRISTŮ

Za normalizace byla scenáristická práce na seriálech záležitostí mužů a ženy nedostávaly mnoho prostoru (snad až na zmiňovanou *Takovou normální rodinku*). Dnes je situace výrazně odlišná. Genderovou změnu mezi scenáristy televizních seriálů odstartovaly sestry Kateřina a Jitka Bártů jako scenáristky *Rodinných putí*. Po jejich úspěchu se ženy začaly výrazně prosazovat na všech stanicích, včetně České televize. Důkazem může být například úspěch scenáristky Evy Papouškové se seriálem *Pojišťovna štěstí* (2004–2009, režie Jiří Adamec) na televizi Nova. Na téže stanici stála u zrodu úspěchu *Ordinace v růžové zahradě* Lucie Konečná. I dnes pracuje ve scenáristických týmech *Ordinace* a *Ulice* řada žen. Začátek 21. století přinesl nové vnímání autorství u televizních seriálů na komerčních televizních stanicích. Až dosud jsme byli zvyklí, že celý seriál má jednoho či dva scenáristy a později ho natočí jeden režisér. Teď přišla změna v podobě uplatnění zahraničního systému produkce s velkým týmem scenáristů a režisérů.

Stále je však u scenáristů oblíbené lékařské prostředí a škola. Je to pochopitelné, protože obě prostředí nabízejí řadu zápletek a vypjatých emocionálních situací. Zároveň v nich lze uplatnit řadu vedlejších postav (pacienti, rodiče žáků), které do seriálu logicky mohou být přivedeny jen na kratší dobu a pak je lze nechat odejít. Lékař a učitel jsou navíc profese, které lidé v profesních výzkumech tradičně vysoce oceňují. Zdravotnictví a školství jsou také oblasti, s nimiž má každý divák osobní zkušenost.

8 Údaje ke sledovanosti a spokojenosti diváků dostupné z: <http://img.ceskatelive.cz/boos/image/contents/sledovanost/byli-jisme-pritom/zdivocela-zeme-iv.pdf>.

9 Údaje ke sledovanosti a spokojenosti diváků dostupné z: <http://img.ceskatelive.cz/boos/image/contents/sledovanost/byli-jisme-pritom/vypravaj-v.pdf>.

NÁKUP LICENCÍ

V roce 2004 uvedla Nova seriál *Redakce*, který také můžeme prezentovat jako nový prvek v české seriálové tvorbě. Tři řady Redakce připravila produkční firma Dramedy Production a vycházela při tom ze španělského seriálu, který zachycoval prostředí médií. Licenci zakoupila od společnosti Globomedia a na jejím základě převzala charakteristiku postav redaktorů a prostředí, hlavní zápletky a výtvarný styl dekorací. Scénáře však tvůrci psali nezávisle na španělském seriálu.

Stejný systém zakoupení licence uplatnila v roce 2008 televize Prima u české verze kolumbijské telenovely *Ošklivka Betty*. Ukázalo se však, že televize musí velmi dobře promyslet, zda diváci budou ochotni akceptovat přenesení děje do jiného prostředí. V tomto případě Prima přenesla děj seriálu z Bogoty na pražský Žižkov, což byla hodně velká změna. Diváci nepřijali ani způsob chování hlavní hrdinky, který příliš neodpovídal současné divce z našeho prostředí. Sledovanost seriálu *Ošklivka Kačka* se tedy hned od začátku pohyboval pod hranicí 1 milionu diváků, takže jej televize Prima stáhla již v dubnu 2009, ačkoli původní záměr byl vysílat jej až do roku 2010.¹⁰

Z dalších děl natočených na základě zahraničních licencí uvedme seriál *Horákoví* na ČT a první krok na Nově (podle španělských předloh) a *Přeslapy* na Primě (podle britské předlohy).

ČESKO-SLOVENSKÁ SPOLUPRÁCE

Jako další prvek bychom mohli uvést česko-slovenskou spolupráci. Řada slovenských herců hraje v českých televizních seriálech, naopak čeští herci působí na Slovensku. Kontakty jsou také v oblasti produkce. Již v roce 1994 byl společným projektem České televize a Slovenské televize seriál *Konec velkých prázdnin*, který Milošlav Luther natočil podle scénáře Pavla Kohouta a Jeleny Mašinové. Televize Markíza několik let vysílala svou verzi seriálu *Ordinace v růžové zahradě*. Příkladem z opačné strany byl seriál *Kriminálka Anděl*, jehož první řadu natočila pro televizi Nova slovenská produkční společnost DNA, tentokrát na základě slovenského seriálu *Mesto tienov*, odvysílaného v televizi Markíza. Naopak seriály televize Nova jsou vysílány na Markíze, i když s různým ohlasem, např. v Čechách příznivě přijímaný sitcom *Comeback* měl na Slovensku na začátku roku 2009 jen velmi malý ohlas a byl přesunut z prime času do času těsně před půlnoci. Na Slovensku také propadl seriál *Dokonalý svět* z produkce Novy, ačkoli solidní ohlas měla *Pojišťovna štěstí*. Špatnou sledovaností naopak skončilo, když se české televizní stanice snažily uvést slovenské seriály – *Druhý život* (Nova), *Drahá tchýně* (Prima). Žádného výrazného diváckého ohlasu nedosáhli ani v České televizi odvysílaný seriál *Záchranáři* (divákům hodně vadil český dabing slovenských postav) a dvě řady seriálu *Kriminálka Staré Město*, které natočila Česká televize v koprodukcii se Slovenskou televizí.

10 REIFOVÁ, Irena, SLOBODA, Zdeněk. Czech Ugly Kalka: Global Homogenisation and Local Invention. In: *TV's Betrayal Goes Global: From Telenovela to International Brand*. 1. vyd. New York: I. B. Tauris, 2013, s. 189–205.

AUTOR - VIZE - MEZE - TELEVIZE

Edičně připravili Petr Kaňka, Václava Kofránková, Ingrid Mayerová a Martin Štoll.

Odborná redakce Václava Kofránková.

Jazyková redakce českých textů Markéta Hubová.

Jazyková redakce slovenských textů Veronika Matisová.

Jmenný rejstřík Kateřina Brožová, Adriana Semlová a Eva Síčová.

Seznam literatury Václava Kofránková a Martin Štoll.

Recenzovali doc. PhDr. Martin Ciel, Ph.D., Miloslav Kučera.

Návrh obálky a grafická úprava Jiří Pobríslo.

Vydaly Česká televize, Praha, Ústav pro studium totalitních režimů
a Vysoká škola múzických umění v Bratislavě v roce 2015.

Odpovědná redaktorka Václava Kofránková.

Vydání první.

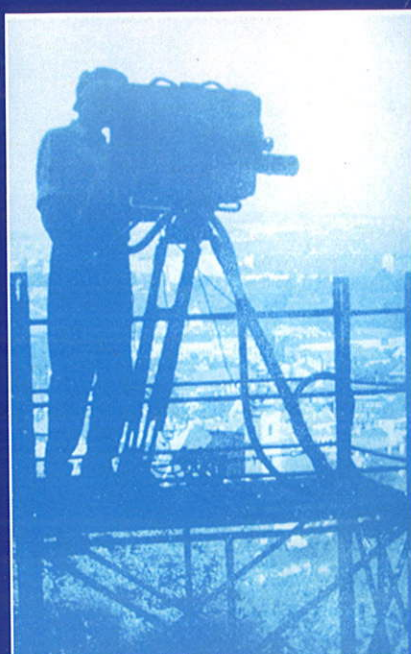
ISBN 978-80-7404-176-1 (Česká televize, Praha)

ISBN 978-80-87912-36-2 (ÚSTR)

ISBN 978-80-89439-69-0 (VŠMU)

AUTOR ► VIZE ► MEZE ► **TELEVIZE** ► ► ►

Petr Kaňka, Václava Kofránková, Ingrid Mayerová, Martin Štoll
a kolektiv autorů

 ústav pro studium
totalitních režimů

v š m u
BRATISLAVA

 Česká televize